

NARODNI GOSPODAR

GLASILO ZADRUŽNE ZVEZE V LJUBLJANI.

Člani „Zadružne zveze“ dobivajo list brezplačno. — Cena listu za nečlane po štiri krome na leto, za pol leta dve kroni, za četrta leta eno krono; za člane zvezinih zadrug po tri krome na leto. — Posamezne številke 20 vin.

:: Telefon Štev. 216. ::

C. kr. poštne hran. št. 64.846
Kr. ogrske „ „ „ 15.649

Izhaja 10. in 25. vsakega meseca. — Sklep urejevanja 5. in 20. vsakega meseca. — Rokopisi se ne vračajo. — Cena inseratom po 30 vinarjev od enostopne petit-vrste, za večkratno inseracijo po dogovoru.

Vsebina: Prevelik okoliš posojilnic in pridobninski davek. Zadružni pregled. Književnost. Razglasi. Občni zbori.

Prevelik okoliš posojilnic in pridobninski davek.

V prvih časih našega zadružnega pokreta so se snovale pri nas rajfajzenske posojilnice s precej velikim krajevnim okolišem. Dobiti je med njimi tudi takih, ki raztezajo svoj delokrog na cel sodni okraj. Pristojbinske oblasti so navzlic temu tem posojilnicam priznale pristojbinske ugodnosti in tudi davčne oblasti so jih doslej smatrale kot proste pridobninskega davka.

V tem oziru se je naziranje davčnih oblastij v zadnjem času po nekaterih krajih izpremenilo. V par slučajih se je s to zadevo bavilo tudi upravno sodišče, ki je razsodilo: Posojilnice, ki raztegajo svoj delokrog po vsem sodnem okraju, niso proste pridobninskega davka.

Ta stvar je za mnoge posojilnice velikega pomena. Zato objavljamo razsodbo, ki jo je upravno sodišče dne 4. dec 1914, št. 11.815, izreklo v tej zadevi glede Šebreljske štedilne posojilnice v Šrebeljah na Goriškem.

Tej posojilnici je bila davčna oblast predpisala pridobninski davek in je tudi finančna direkcija v Trstu potrdila ukrep davčne oblasti. Posojilnica se je nato pritožila na upravno sodišče, ki je pa pritožbo zavrnilo iz sledečih razlogov:

„Pritožujoča se zadruga, kateri se je za leto 1911 na podlagi čistega donosa 265 K 98 v predpisala posebna pridobnina v znesku 22 K 60 v, je zahtevala potom priziva davčno prostost po § 84, črka e) zakona o osebnih davkih z utemeljevanjem, da njena pravila popolnoma odgovarjajo zahtevam § 1 zakona z dne 1. junija 1889, drž. zak. št. 91. Temu prizivu finančno ravnateljstvo v Trstu z odlokom od 2. julija 1913 ni ugodilo iz tega razloga, ker se je delovanje zadruga po §§ 1, lit. 2 in 43 leta 1910 izpremenjenih pravil raztegnilo tudi na nakupovanje in prodajanje blaga, da se torej ista ni mogla smatrati kot prava hranilnica in posojilnica in ker se je dalje njeno delovanje po pravilih raztegnilo ne le na eno ali več sosednih, imenoma navedenih krajevnih občin, ampak na cel sodni okraj Cerčno in na župno občino Dolenja Tribuša, ki spada k sodnemu okraju tolminskemu.“

V pritožbi, vloženi proti tej prizivni razsodbi, se ugotavlja, da so se z odlokom finančnega ravnateljstva v Trstu od 10. avg. 1910, št. 12.655, dovolile pristojbinske olajšave na podlagi zakona z dne 1. junija 1889, drž. zak. št. 91 in z dne 11. junija 1894, drž. zak. št. 111, in da ne gre sedaj izreči, da ravno

tista pravila, ki ustrezajo dovolitvi pristojbinskih ugodnostij, niso taka, da bi dovoljevala oprostitev posebne pridobnine, kajti za dovoljenje prve kakor tudi druge ugodnosti je merodajno, da odgovarjajo pravila določbam večkrat navedenega zakona iz leta 1889. Dalje se v podrobnem navaja, da je nakupovanje in prodajanje kmetijskih potrebščin povsem postranskega pomena in da s tem pritožujoča se zadruga ne izgubi značaja posojilnice. Bilo je tudi z odlokom finančnega ministrstva od 20. maja 1899, št. 18.525 priznано, da že navedeni zakoni od leta 1889 in 1894 nikakor ne vsebujejo prepovedi, da bi posojilnica ne smela izvrševati še drugih nalog v to svrhu, da se dvigne blaginja njenih članov v nravnem in gmotnem oziru. To je sicer izrečeno le glede pristojbinskih ugodnostij, mora pa logično veljati tudi za oprostitev pridobnine. Da se delokrog zadruga razteza na ves sodni okraj Cerkno in na župno občino Dolenja Tribuša, to je potrebno zaradi zemljepisne lege občine Šebrelje. Ta občina leži skoro na meji dveh sodnih okrajev in prav v njeni bližini leži prav majhna, k sodnemu okraju Tolmin spadajoča poprej imenovana župna občina. Ako bi se ta župna občina ne priklopila pritožujoči se zadrugi, potem bi daleč na okoli ne imela nobene zaslonbe v kaki posojilnici. Sploh pa zakon nikjer ne prepoveduje, da bi se krajevni delokrog kake rajfajzenske posojilnice ne smel raztegati na dva sodna okraja. Razteganje po vsem sodnem okraju Cerkno pa je sploh samo ob sebi umljivo, ker je okraj majhen in je zato ločen od ostalega sveta in v vsem okraju ni nobene druge posojilnice. Umestnost to naravnost zahteva.

Sodni dvor je ob razsodbi sledeče uvaževal:

V pritožbi navajani okolnosti, da je urad za odmero pristojbin že izrekel, da so pri pritožujoči se posojilnici dani zahtevki § 1 zakona od 1. junija 1889, ne prihaja v danem slučaju nikak preudarični pomen. Vprašanje,

če je pritožujoča se zadruga deležna v § 84, črka e), priznane davčne prostosti, je imela davčna oblast samostojno razsojati, zato za odločitev tega vprašanja merodajne predpogoje samostojno presojeti in nima nobene pravne moči nazor, ki ga je imela pristojbinska oblast glede vprašanja, če je ugodeno zahtevam zakona iz leta 1889. Kar zadeva meritorične pritožbene ugovore je sodni dvor upošteval, da so po § 84, črka e), izvzete iz obdavčenja le one hranilnice in posojilnice, katere po svojih pravilih odgovarjajo zahtevam § 1 vže navedenega zakona iz leta 1889. Od teh zahtev baje po naziranju finančnih oblastij dve nista izpolnjeni, na eni strani, ker se delovanje pritožujoče se posojilnice razteza na nakup in prodajo blaga, na drugi strani, ker se poslovanje razprostira po pravilih ne na eno ali več sosednih, imenoma navedenih krajevnih občin, ampak na ves sodni okraj Cerkno in na župno občino Dolenja Tribuša, ki spada k sodnem okraju tolminskemu. Sodni dvor je spoznal pritožbo kot neutemeljeno in se je pri tem ravnal po sledečih preudarkih:

Kot neodločeno se lahko pusti, ali je prvi ugovor utemeljen, ker tudi če bi bil utemeljen, bi še ne bila dana davčna prostost v smislu § 84, črka e), zak. o oseb. davkih. To pa zato ne, ker je ravno še ena okolnost, ki izključuje davčno prostost. Ta okolnost obstoji v krajevnem obsegu posojilničnega delovanja. § 1 večkrat omenjenega zakona iz leta 1889 določa zahtevo, da se delovanje hranilnic in posojilnic raztega na majhen okraj, „eno ali več sosednih krajevnih občin“. S tem se določa izrecno, da okoliš, na katerega taka društva raztezajo svoje delovanje, ne sme biti velik, ampak da sme obsegati samo majhen okraj. Pod izrazom „okraj“ se ne misli tu morda okraj kot avtonomni organ, ampak ena ali več sosednih občin, kakor je to v zakonu izrečno navedeno. Kajti s to teritorialno utesnitvijo naj bi se ustvarila popolnoma določena, po naravi in namenu zlasti rajfajzovk po-

trebna kavtela, to je prav posebna varnost ob dovoljevanju posojil. Jasno je, da more načelstvo mnogo lažje presoјati, koliko se more posoditi kakemu občanu, kojega razmere so mu natančno znane, kakor pa kakemu tujcu, katerega razmere je treba še le dognati. Taka natančna kontrola pa je potrebna tudi iz tega vzroka, ker slone rajfajznovke na solidarni in neomejeni zavezi vseh društvenih članov, ki se sestavljajo iz kmečkega prebivalstva.

Rajfajznovke pa nimajo samo gmotnih namenov, članom preskrbovati sredstva za gospodarstvo na najcenejši način, ampak imajo pred očmi tudi zboljšanje razmer svojih članov v nravnem oziru, kakor se tudi v § 2, črka e) pravil pritožujoče se zadruga izrecno določa, da ima posojilnica namen, člane vzgajati k varčnosti in treznosti. Izvedba takih namenov zahteva že sama po sebi, da se krog članov ne raztegne predaleč, da se torej delovanje razprostira le na manjše okraje. Sodni okraj, kateri ima kakor pričujoči 7813 prebivalcev po ljudskem štetju iz leta 1900, se ne more prištevati takim okrajem. Zahteva § 1, črka b) torej ni podana in iz tega izhaja posledica, da pritožujoča se posojilnica glede celega poslovnega dobička ni izvzeta iz obdavčenja.“

Zadružni pregled.

Zveza ogrskih zadrug je l. 1915 je imela 5622 zadrug (oziroma z raznimi centralnimi zavodi 6012). Osobito je l. 1915 napredovala organizacija konzumentov. Ne le, da je naraslo število članov posameznih konsumnih društev, ampak tudi število društev samih se je znatno pomnožilo, zlasti v mestih. Zvezi pripada: deželna centralna kreditna zadruga z 2441, „Hangya“ z 1307, zveza kršćanskih zadrug z 469, centrala zadrug za zavarovanje živine z 786, zveza rajfajznovk z 252 in zveza srbskih zadrug z 367 zadrugami. V vojni so se zadruga izkazale kot odlični gospodarski činitelj. Kjer so zadruga, ni trebalo ljudi siliti k obdelovanju pola; draženje živil ter živine je bilo v takih krajih izključeno. Kaka denarna moč leži v teh zadrugah, kaže dejstvo, da so podpisale za vojna posojila 100 milijonov kron in so položile ves ta denar v gotovini. Poleg tega je deželna zveza kreditnih zadrug darovala za Rdeči križ

150.000 kron in za karpatske vasi 10.000 kron. „Hangya“ (velika nakupovalna družba ogrskih konsumnih društev) je ustanovila „vojni podporni sklad“, za kateri je dala centrala takoj 200.000 K, centrala in konzumne zadruga pa bodo razven tega skozi 5 let darovale 5% čistega dobička za ta sklad. Če malo računamo, lahko rečemo, da so ogrske zadruga žrtovale 1/4 milijarde kron za vojne dobrodelne namene (z vojnim posojilom vred). Posledica tega je, da so zadruga sedaj v finančnih krogih in v parlamentu, kjer se jih je dozdaј gledalo nekako postrani, postale upoštevani činitelj, kar bo osobito tudi po vojni velikega pomena.

Ali se je treba na občnem zboru zadruga pametno obnašati? Zanimivo razsodbo je te dni izreklo, višje deželno sodišče v Düsseldorfu na Nemškem. Na občnem zboru neke zadruga se je eden izmed zadružnikov tako razburil, da je s pestjo udarjal po predsedniški mizi, tikal predsednika, s katerim ni bil natančneje znan, in ga obsipal s surovimi izrazi ter ga psoval. Predseenik ga je vsled tega težil pri sodišču zaradi motenja hišnega miru, a zadružnik je ugovarjal, da je imel kot zadružnik pravico še nadalje prisostovati občnemu zboru. Sodišče pa je razsodilo v smislu tožbe, češ, da je imel zadružnik sicer pravico, prisostovati zboru, a imel je tudi dolžnost, se primerno obnašati, tudi če je branil svoje interese. On pa je prekoračil svoje pravice ter motil zborovanje. S pozivom predsednika, naj zapusti zborovanje, je prenehala njegova pravica za nadaljno prisostovanje. Ker je vkljub temu še dalje ostal v dvorani, je kaznjiv zaradi motenja hišnega miru.

Književnost.

Navodilo za rejo domačih zajcev na deželi. Sestavil stotnik-avditor Dr. Štefan Voszka, vodja zajčarne 5. armadnega poveljstva. Prestavil dipl. agr. Alojzij Jamnik, adjunkt e. kr. kmetijske družbe kranjske v Ljubljani. Z 20 slikami. Cena 80 v. Zajčja reja je bila pri nas veliko premalo razširjena. Po drugih deželah, osobito na Francoskem in v Belgiji gojijo domače zajce v toliki meri, da imajo od njih jako lepe dohodke. Brez dvoma je zajčja reja dobičkanosna, kar je osobito važno sedaj v vojnem času, ko tako močno primanjkuje mesa in se tudi kožuhovina lahko spravi v denar. Zato je pozdraviti vsako prizadevanje, da bi se reja domačih zajcev bolj razširila tudi v naših krajih. Ta hvalevredni namen je imel g. pisatelj, ko je izdal knjižico z gorenjim naslovom, ki prinaša osobito za začetnike mnogo poučnega gradiva. Knjižico krasi 20 slik. Čisti dobiček iz prodaje te knjižice se porabi za „soški sklad“ v podporo onemoglih borilcev ob Soči. Dobiva se v Katoliški bukvarni v Ljubljani.

Razglas.

Podpisana zadruga razglašá, da bo obrestovala hranilne vloge od 1. novembra 1916 dalje po 4 0/0.

Vlagateljem, ki se ne strinjajo s tem znižanjem obrestne mere, je dano na prosto voljo, svoje vloge dvigniti pred potekom tega roka.

Hranilnica in posojilnica za blejski kot na Bledu,

dne 24. septembra 1916.

Janez Oblak,
odbornik.

Janez Burja,
načelnik.

Razglas.

Hranilnica in posojilnica v Motniku razglašá, da bo z 1. januarjem 1. 1917 znižala obrestno mero za hranilne vloge

na 4 0/0.

Obenem se pripomni, da je vlagateljem na prosto voljo dano, v primernem roku, ki pa mora prej poteči, nego stopi ta sprememba v veljavo, svoje vloge dvigniti.

Hranilnica in posojilnica v Motniku,

registrovana zadruga z neomejeno zavezo,

dne 24. septembra 1916.

Fr. Kajbič,
odbornik.

Fr. Dimnik,
načelnik.

Razglas.

Podpisana zadruga razglašá, da bo obrestovala hranilne vloge od 1. januarja 1917 dalje po 4 0/0.

Vlagateljem, ki se ne strinjajo z znižanjem obrestne mere, je dano na prosto voljo, svoje vloge dvigniti pred potekom tega roka.

Hranilnica in posojilnica v Semiču,

registrovana zadruga z neomejeno zavezo,

dne 28. septembra 1916.

Matija Bartel,
odbornik.

Ivan Šuštršič,
načelnik.

Vabilo na redni občni zbor

Hranilnice in posojilnice v Loškem potoku,

registrovane zadruge z neomejeno zavezo,

ki se bo vršil dne 15. oktobra 1916 ob 3. uri popoldne v župnišču.

Dnevni red:

1. Čitanje lanskega zapisnika.
2. Poročilo načelstva.
3. Poročilo nadzorstva.
4. Odobritev računskega zaključka za leto 1915.
5. Volitev načelstva.
6. Volitev nadzorstva.
7. Slučajnosti.

Ako bi ta občni zbor ob navedenem času ne bil sklepčen, se vrši pol ure pozneje na istem mestu in po istem dnevnem redu drug občni zbor, ki bo veljavno sklepal ne glede na število navzočih zadrušnikov.

Vabilo na redni občni zbor

Hranilnice in posojilnice v Toplicah,

registrovane zadruge z neomejeno zavezo,

ki se bo vršil dne 15. oktobra 1916 ob 3. uri popoldne v posojilniških prostorih.

Dnevni red:

1. Poročilo načelstva.
2. Odobritev računskega zaključka za leto 1915.
3. Volitev načelstva.
4. Volitev nadzorstva.
5. Slučajnosti.

Ako bi ta občni zbor ob navedenem času ne bil sklepčen, vrši se pol ure kasneje na istem mestu in po istem dnevnem redu drug občni zbor, ki bo veljavno sklepal ne glede na število navzočih zadrušnikov.

Vabilo na redni občni zbor

Hranilnice in posojilnice v Hotedršici,

registrovane zadruge z neomejeno zavezo,

ki se bo vršil dne 20. oktobra 1916 ob pol 4. uri popoldne v župnišču.

Dnevni red:

1. Čitanje in odobrenje zapisnika o zadnjem obč. zboru.
2. Poročilo načelstva in nadzorstva.
3. Odobritev računskega zaključka za leto 1915.
4. Volitev načelstva.
5. Volitev nadzorstva.
6. Slučajnosti.

Ako bi ta občni zbor ob navedenem času ne bil sklepčen, vrši se pol ure kasneje na istem mestu in po istem dnevnem redu drug občni zbor, ki bo veljavno sklepal ne glede na število navzočih zadrušnikov.

Vabilo na redni občni zbor

Živinorejske zadruge v Borovnici,

registrovane zadruge z neomejeno zavezo,

ki se vrši dne 29. oktobra 1916 ob 3. uri popoldne v posojilniških prostorih.

Dnevni red:

1. Poročilo načelstva.
2. Odobritev računskega zaključka za leto 1915.
3. Razdružba zadruge in volitev likvidatorjev.
4. Slučajnosti.

Ako bi ta občni zbor ob navedenem času ne bil sklepčen, vrši se pol ure pozneje na istem mestu in po istem dnevnem redu drug občni zbor, ki bo veljavno sklepal ne glede na število navzočih zadrušnikov.

Vabilo na redni občni zbor

Hranilnice in posojilnice na Trati,

registrovane zadruge z neomejeno zavezo,

ki se vrši dne 22. oktobra 1916 ob pol 4. uri popoldne v posojilniškem uradu na Trati št. 10.

Dnevni red:

1. Poročilo načelstva.
2. Odobritev računskega zaključka za leto 1915.
4. Volitev načelstva.
5. Volitev nadzorstva.
6. Slučajnosti.

Ako bi ta občni zbor ob navedenem času ne bil sklepčen, vrši se pol ure kasneje na istem mestu in po istem dnevnem redu drug občni zbor, ki bo veljavno sklepal ne glede na število navzočih članov. Načelstvo.